

УДК 373.5(410).046

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Жанна Чернякова

У статті проаналізовано й розкрито стратегії інтернаціоналізації інституційного освітнього простору; виокремлено та схарактеризовано міжнародну стратегію інтернаціоналізації на рівні навчального закладу. Визначено і здійснено аналіз програмної та організаційної стратегій інтернаціоналізації інституційного освітнього простору; з'ясовано ключові компоненти та встановлено пріоритетні напрями зазначених стратегій; розкрито завдання інтернаціоналізації інституційного освітнього простору в контексті визначених стратегій.

Ключові слова: інтернаціоналізація, єдиний освітній простір, інституційний освітній простір, міжнародна стратегія інтернаціоналізації, програмна стратегія, організаційна стратегія, глобальне мислення, міжнародні компетентності.

На початку третього тисячоліття одним із провідних пріоритетів модернізації сучасної освіти стала її інтернаціоналізація. Цей процес зумовлений глобалізацією сучасного світу, розвитком міжнародної співпраці, економічною, політичною, соціальною та культурною інтеграцією країн. В умовах постіндустріального суспільства, яке одночасно є суспільством ризику, стає зрозумілим, що подолання складних проблем і уникнення нових загроз можливо лише за умов широкого міжнародного співробітництва, розширення міжкультурної взаємодії та комунікації. Тому інтернаціоналізація освіти є ключовим вектором формування сучасної освітньої політики країн Європи та світу.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в національній освітній системі, мають бути спрямовані на формування глобального мислення, толерантності, навичок міжкультурної комунікації, підготовку конкурентоспроможних спеціалістів на міжнародному ринку праці саме на інституційному рівні. З огляду на актуальність проблеми ефективної інтеграції до європейського освітнього простору вважаємо за доцільне використати позитивні ідеї інтернаціоналізації інституційного освітнього простору Великої Британії та пропонуємо можливості застосування британського досвіду в досліджуваному аспекті.

Поширення процесу інтернаціоналізації освіти на всі рівні освітнього простору потребує вивчення праць зарубіжних авторів, у яких розкрито та схарактеризовано освітній простір з позицій багатовимірності й полісуб'єктності (Дж. Бойз, М. Браун, Т. Варгер, Дж. Діксон, Є. Каттієр, Г. Крістоф, Н. Лі, М. Лоун, Г. Нів, Т. Єндрюс, Л. Уолш та ін.).

Проблема теоретичного осмислення зарубіжного досвіду інтернаціоналізації освіти актуальна у вітчизняному науковому просторі. Великий внесок у розроблення цієї проблеми зробили українські дослідники: Н. Авшенюк, М. Борисова, Б. Год, Т. Десятов, О. Локшина, О. Матвієнко, О. Овчарук, О. Огієнко, А. Сбруєва, В. Солощенко та ін.

Зазначимо, що цілісне уявлення про досліджуваний феномен уможливають праці Н. Авшенюк та О. Матвієнко, у яких схарактеризовано просторове поле інтернаціоналізації освіти. Так, Н. Авшенюк підкреслює, що інтернаціоналізація відбувається на національному та інституційному рівнях [1]. Проте ґрунтовного аналізу потребує дослідження стратегій інтернаціоналізації інституційного освітнього простору Великої Британії.

Метою статті є аналіз і визначення стратегій інтернаціоналізації інституційного освітнього простору Великої Британії; з'ясування пріоритетних завдань інтернаціоналізації інституційного освітнього простору.

Сучасне розуміння інтернаціоналізації освіти представляє її як процес інтеграції міжнародного виміру у викладання та навчання, наукові дослідження, соціальні послуги навчального закладу; у розроблення стратегій розвитку освіти, спрямованих на формування глобального мислення молоді з урахуванням перспектив розвитку сучасного суспільства.

Суттєвим доробком Дж. Найт є спроба пояснити динаміку інтернаціоналізаційних змін у освіті на всіх її рівнях [6]. Дослідник визначає міжнародний, європейський, національний, регіональний, інституційний рівні інтернаціоналізації освіти.

На кожному рівні процес інтернаціоналізації визнано каталізатором розвитку єдиного освітнього простору, пріоритетними напрямками якого є розбудова відкритої системи освіти без кордонів; перехід до високоякісної освіти для всіх; підвищення міжнародних освітніх стандартів; розширення й поглиблення міжнародного співробітництва між країнами в галузі освіти на засадах партнерських відносин держави та її окремих учасників; гуманізація освіти через уведення навчальних дисциплін, орієнтованих на людину (політологія, культурологія, екологія); поширення й застосування єдиних інноваційних технологій за умови збереження національних традицій, національної ідентичності країн, держав, регіонів; підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів із сформованими міжнародними компетентностями.

У контексті нашого дослідження зазначимо, що інтернаціоналізація інституційного освітнього простору зумовлюється визначенням міжнародної стратегії на рівні навчального закладу. Внутрішні та зовнішні фактори розвитку міжнародної стратегії на інституційному рівні представлено в роботах Г. Келлера (1983). До внутрішніх факторів відносять місію університету, повагу до його культурних та історичних традицій, оцінювання академічних програм, якість викладацького складу, фінансування, організаційну структуру закладу. Зовнішні фактори охоплюють престижність і репутацію закладу на міжнародній арені, визначення тенденцій розвитку закладу й можливостей їх реалізації на міжнародному ринку, оцінювання конкурентоспроможних можливостей закладу (див. рис. 1).

Рис. 1. Фактори розвитку міжнародної стратегії на інституційному рівні [4].

Забезпечення високої міжнародної культури навчального закладу сприяє створенню позитивного клімату, міжнародному співробітництву викладачів і студентів, підвищенню міжнародного престижу й репутації, формуванню полікультурної свідомості, глобального мислення випускників.

Наприклад, головне місце в навчально-виховній діяльності університету Лідз (The University of Leeds) посідає інтернаціоналізаційна стратегія, яка є прибутковою для закладу та дозволяє встановлювати багатосторонні зв'язки зі студентами й освітніми партнерами на глобальному рівні, а також підтримує високі міжнародні освітні стандарти. Пріоритетними напрямками міжнародної діяльності визнано забезпечення якості інтернаціоналізованої освіти, встановлення європейського партнерства, запровадження нових форм співробітництва, заохочення студентів до участі в міжнародних програмах, проектах, науково-дослідницькій діяльності тощо [2].

Стратегія інтернаціоналізації є ключовою в англійському університеті Гардінг (Harding University, England), у якому пропонуються такі інтернаціоналізовані навчальні програми: європейська цивілізація та гуманітарні науки (інтеграція дисциплін мистецтва, історії, літератури, філософії, релігії спрямована на висвітлення особливостей Західної цивілізації); міжнародні дисципліни (забезпечення підготовки студентів до отримання міжнародного досвіду життя й навчання в країнах Європи або Австралії); підготовка до міжособистісного спілкування в полікультурному середовищі [3]. Наприклад, запровадженням стратегії інтернаціоналізації в університеті Саррей (University of Surrey) опікується відділ з міжнародної діяльності [8].

Міський університет Лондона (відомий як університет бізнесу і

професій) надає можливості отримання якісної освіти та продовження наукової діяльності, встановлення міжнародних і місцевих прямих зв'язків з професійними закладами, галузями промисловості та пропонує інтернаціоналізовані навчальні програми з бізнесу й технології, соціальних наук, юриспруденції, математики, творчих і культурних дисциплін, які наголошують на вивченні світового культурного й освітнього досвіду, а також на порівнянні й співставленні різних освітніх подій, на їхніх спільних і відмінних рисах [7].

Ключовими цілями стратегії є міжнародний підхід до навчання, викладання, науково-дослідницької діяльності; постачання освітніх послуг, що надаються іноземним студентам; підтримка високої конкурентоспроможності навчального закладу на освітньому ринку та прагнення міжнародного лідерства; запровадження моделі міжнародного університету.

Детальний і всебічний аналіз стратегій інтернаціоналізації освіти на інституційному рівні представлено в роботах Дж. Найт та Х. де Віта [5]. Вважаючи діяльність ключовим компонентом процесу інтернаціоналізації освітнього простору, науковці виокремлюють дві основні стратегії: програмну (академічна діяльність та освітні послуги навчального закладу, що спрямовані на впровадження міжнародного виміру) й організаційну (міжнародна освітня політика адміністративних органів закладу).

Пріоритетними напрямками програмної стратегії інтернаціоналізації освіти визнано: академічні програми, науково-дослідне співробітництво, технічну допомогу, зовнішні зв'язки, послуги (внутрішні й за кордоном), екстракурукулярну (позанавчальну) діяльність. Пізніше розвиток комерціалізації освіти зумовив зміну «технічно-орієнтованої діяльності й розвитку співробітництва» у «зовнішні зв'язки та освітні послуги», проте інші напрями дослідником не було змінено (див. табл. 1) [5, с. 122-124].

Як бачимо, інтернаціоналізаційна діяльність у контексті виділених напрямів і складає стратегію інтернаціоналізації інституційного освітнього простору. Упровадження певного виду діяльності сприяє інтеграції міжнародного виміру у викладання, навчання, науково-дослідну й екстракурукулярну діяльність. Кожний навчальний заклад має право визначати власні пріоритетні стратегії та завдання в контексті інтернаціоналізації, враховуючи його історичні, освітні й культурні традиції.

Так, академічні програми поділяються на студенто-орієнтовані, викладацько-орієнтовані, розвитку інтернаціоналізованого курикулуму та складають ядро інституційної стратегії інтернаціоналізації. Студенто-орієнтовані програми передбачають мобільність студентів, програми обміну, короткострокові навчальні візити тощо; викладацько-орієнтовані програми сприяють мобільності викладачів, персоналу, мобільності програм для навчання, отриманню спільних або подвійних дипломів для викладання; розвитку інтернаціоналізованого курикулуму, спрямованого на вивчення іноземних мов, місцевої культури, наданню програм спільного або подвійного освітнього ступеня, організації літніх програм навчання при університетах.

Програмні стратегії інтернаціоналізації освіти

Напрями	Сутність стратегії інтернаціоналізації
Академічні програми	<p><u>Студенто-орієнтовані програми:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - студентські програми мобільності; - студентські програми обміну; - міжнародні студенти; - робота-інтернатура-навчання за кордоном; - короткострокові навчальні візити. <p><u>Викладацько-орієнтовані програми:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - мобільність факультетських, адміністративних програм для навчання; - відвідування занять викладачів; - спільні або подвійні дипломи для викладання; - програми мобільності для викладачів/персоналу. <p><u>Розвиток курикулуму:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - інтернаціоналізація курикулуму; - вивчення іноземної мови; - вивчення місцевої культури та мови; - спеціалізація/тематичне навчання; - програми спільного або подвійного освітнього ступеня; - навчання/робота за кордоном; - літні програми навчання при університетах
Науково-дослідне співробітництво	<p><u>Програми, орієнтовані на отримання докторського ступеня:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - отримання міжнародного докторського ступеня; - мобільність студентів щодо отримання докторського ступеня. <p><u>Викладацько-орієнтовані програми:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - мобільність факультетських, адміністративних, науково-дослідних програм; - відвідування лекцій викладачів; - спільні або подвійні дипломи для науково-дослідної роботи. <p><u>Програми розвитку науково-дослідної роботи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - міжнародні науково-дослідні проекти; - міжнародні науково-дослідні договори; - міжнародні конференції і семінари; - профільні та тематичні центри; - спільні науково-дослідні центри
Технічна допомога / підтримка	<p><u>Студенто-орієнтовані програми:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - стипендіальні студентські програми (південь – північ); - студенто-орієнтовані навчальні програми (північ – південь). <p><u>Викладацько-орієнтовані програми:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - стипендіальні програми для викладачів (південь – північ); - викладацько-орієнтовані навчальні програми (північ – південь). <p><u>Програми, орієнтовані на зміну курикулуму:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - програми, спрямовані на розвиток курикулуму; - програми, створені в межах навчального закладу

<p>Зовнішні зв'язки та послуги (внутрішні й за кордоном)</p>	<p><u>Експорт знань (внутрішня діяльність):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – залучення іноземних студентів для реалізації економічних цілей; – розробка спеціальних програм прибутково-орієнтованих курсів і програм для іноземних студентів; – розробка навчальних програм для професійної перепідготовки для міжнародного ринку. <p><u>Транснаціональна освіта (зовнішня діяльність):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – офшорні програми і студентські містечка; – дистанційні освітні програми; – програми-близнюки (twinning programs); – філіали студентських містечок; – франшиз-програми; – спільні освітні програми; – віртуальні, електронні програми
<p>Екстракурикулярна (позанавчальна) діяльність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – студентські клуби й асоціації; – міжнародна й міжкультурна діяльність у студентському містечку; – розвиток міжкультурних і міжнародних проектів зв'язку з громадськими групами; – міжнародні програми спілкування з колишніми випускниками

Науково-дослідне співробітництво складається із програм, орієнтованих на отримання докторського ступеня; викладацько-орієнтованих програм; програм розвитку науково-дослідної роботи (міжнародні науково-дослідні проекти, договори, конференції, семінари, профільні й тематичні центри тощо). У межах технічної допомоги або підтримки відбувається створення стипендіальних програм для студентів, викладачів, студенто-орієнтованих і викладацько-орієнтованих навчальних програм та програм розвитку інтернаціоналізованого курикулуму.

Зовнішні зв'язки й послуги передбачають експорт знань (внутрішню діяльність), а саме: залучення іноземних студентів для реалізації економічних цілей, розробку спеціальних програм прибутково-орієнтованих курсів для іноземних студентів, навчальних програм для професійної перепідготовки для міжнародного ринку праці та транснаціональну освіту (зовнішню діяльність), спрямовану на розвиток офшорних, дистанційних, віртуальних програм, програм-близнюків, франшиз-програм тощо. Екстракурикулярна діяльність передбачає розробку міжнародних проектів зв'язку із громадськими групами, поширення міжнародної та міжкультурної роботи у студентському містечку, організацію студентських клубів, асоціацій тощо [5, с. 46–48].

Ключовими компонентами організаційної стратегії інтернаціоналізації інституційного освітнього простору, на думку канадського науковця Дж. Найт (1999), є адміністративне управління, освітня діяльність, служби підтримки, розвиток потенціалу суб'єктів освітнього процесу (див. табл. 2) [5, с. 46–48].

Організаційна стратегія інтернаціоналізації освітнього простору

Компоненти стратегії	Завдання інтернаціоналізованої діяльності
Адміністративне управління	<ul style="list-style-type: none"> – обов'язки з боку адміністрації; – активне залучення факультетів і викладацького складу до міжнародної діяльності; – чіткі цілі й завдання інтернаціоналізації освіти; – визнання міжнародного виміру освітньої політики;
Освітня діяльність	<ul style="list-style-type: none"> – упровадження міжнародного виміру в діяльність відділів планування, фінансування, оцінки якості, відповідні організаційні структури; – застосування інформаційно-комунікативних систем; – баланс між централізацією і децентралізацією та менеджментом інтернаціоналізації; – відповідна фінансова підтримка
Служби підтримки	<ul style="list-style-type: none"> – підтримка в наданні певних послуг (реєстрація, житло тощо); – академічна підтримка (залучення до мовних курсів, оновлення інтернаціоналізованого курикулуму); – студентська підтримка іноземних студентів, які проживають у студентському містечку, і студентів, які навчаються за кордоном
Розвиток потенціалу суб'єктів освітнього процесу	<ul style="list-style-type: none"> – процедура набору й відбору, що реорганізує міжнародний і міжкультурний досвід та знання; – стимулювання політики факультету й викладацького складу щодо впровадження міжнародної діяльності; – розвиток професійної діяльності з боку факультетів і викладацького складу; – підтримка міжнародних функцій факультету

Як бачимо, організаційна стратегія інтернаціоналізації освітнього простору спрямована на визначення цілей і завдань інтернаціоналізації освіти, впровадження міжнародного виміру в навчання, викладання, освітні послуги, стимулювання факультетів щодо розвитку міжнародної діяльності на інституційному рівні тощо.

Пріоритетним напрямом інтернаціоналізації інституційного освітнього простору Великобританії є встановлення партнерських відносин між закладами вищої освіти. Так, протягом 2005–06 рр. Академією вищої освіти Великобританії було ініційовано та фінансовано проект, результати якого знайшли відображення у «Звіті науково-дослідницького проекту 2005/06: відповіді на питання щодо інтернаціоналізації: значення в межах інституційної стратегії» (Research project report 05/06: Responding to the internationalisation agenda: implications for institutional strategy). Головною метою проекту було збільшення кількості іноземних студентів у вищих навчальних закладах країни й удосконалення інтернаціоналізованого курикулуму [9].

Активізація розвитку міжнародної освітньої діяльності країни зумовлюється появою нових моделей постачання освітніх послуг («освіта без

кордонів», «освіта за кордоном» – відповідь на сучасні потреби, бажання й очікування студентів); виникненням нових типів провайдерів (міжнародні консорціуми, комерційні університети на зарубіжному освітньому ринку); визначенням стратегічних орієнтирів міжнародної освітньої діяльності тощо [9].

Таким чином, процес інтернаціоналізації визнано провідним вектором розвитку єдиного освітнього простору Великої Британії, насамперед інституційного. Визначення міжнародної стратегії розвитку навчального закладу сприяє формуванню інтернаціоналізованого інституційного освітнього простору.

У контексті дослідження з'ясовано пріоритетні завдання інтернаціоналізації інституційного освітнього простору, а саме: зближення національних освітніх систем через міжнародну освітню політику, міжнародні організаційні структури, зміст, форми й методи навчання, єдину систему вимог до випускників і абітурієнтів, міжнародне співробітництво; єдині механізми й методи оцінки якості освіти (акредитація навчальних закладів, навчальних програм, які відповідають міжнародним стандартам); система моніторингу якості освіти й участь у міжнародних моніторингових дослідженнях; розвиток наукових досліджень у освітній галузі, врахування світових тенденцій розвитку освіти; зближення законодавчої та нормативно-правової бази в галузі освіти й науки, їх відповідність міжнародним зразкам.

Перспективним напрямом подальших розвідок з цієї проблеми є детальний розгляд стратегій інтернаціоналізації інституційного освітнього простору старшої школи Великої Британії.

Список використаних джерел:

1. Авшенок Н. М. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / Н. М. Авшенок // Педагогіка та психологія. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 468. – С. 3–11.
2. Internationalization Strategy. The University of Leeds [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://internationalization.leeds.ac.uk/strategy/>.
3. International Strategy. Harding University [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.harding.edu/international/>.
4. Keller G. Academic Strategy : The Management Revolution in American Higher Education / G. Keller // John Hopkins UP. – Baltimore, 1983. – P. 3–18.
5. Knight J. Strategies for Internationalization of Higher Education : Historical and Conceptual Perspectives / J. Knight, H. De Wit // Strategies for Internationalization of Higher Education : A Comparative Study of Austria, Canada, Europe and the United States of America. – Amsterdam : EAIE, OECD/IMHE, 1995. – Chapter I. – P. 5–32.
6. Knight J. Internationalization : Elements and Checkpoints / J. Knight // CBIE Research Paper. – Ottawa : Canadian Bureau for International Education, 1994. – № 7. – 12 p.
7. London Metropolitan University [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.London Metropolitan University>.
8. University of Surrey [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.surrey.ac.uk/internationalrelations/international_strategy.htm.
9. Research project report 05/06 : Responding to the internationalisation agenda : implications for institutional strategy, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.heacademy.ac.uk/resources/publications/researchreports>.